

УДК 342

О. О. Тарасова, викладач

Одеський державний університет внутрішніх справ,
кафедра управління та інформаційно-технічного забезпечення ОВС,
Успенська, 1, Одеса, 65014, Україна

АДМІНІСТРАТИВНА РЕФОРМА В СИСТЕМІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ОБОРОТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В статті розглянуто адміністративне реформування державного управління інтелектуальної власності, надано визначення адміністративної реформи та державного управління. Визначено задачі державного управління відносинами у сфері інтелектуальної власності та проаналізовано організаційні перетворення, пов'язані з адміністративною реформою.

Ключові слова: інтелектуальна власність, державне управління, адміністративна реформа, детінізація об'єктів інтелектуальної власності.

Проблема тінізації економічних відносин є актуальною для всіх без винятку країн світу. Більше того, за даними іноземних експертів, у глобальному масштабі ця проблема має тенденцію до загострення. Значними є обсяги тіньової діяльності у сфері, пов'язаній з тиражуванням електронних інформаційних носіїв. Невирішеність питання законодавчого захисту прав інтелектуальної власності в Україні, незаконне виготовлення лазерних дисків (носіїв аудіограм та програмного забезпечення) призвело до запровадження низкою країн зовнішньоторговельних санкцій проти України. Особливо широкого розмаху набула тіньова діяльність у сфері науково-конструкторської діяльності, спричинена істотними недоліками науководослідних установ не лише галузевого напрямку, а й НАН України, їх фактичною (неформальною) приватизацією.

Усе це потребує опрацювання та приводить до оновлення стратегії детінізації української економіки, максимальної концентрації зусиль органів влади та місцевого самоврядування, здійснення комплексу радикальних економічних, правових, організаційних і силових заходів, спрямованих на рішуче обмеження тінізації.

Як відмічає В. Б. Авер'янов [1, 432], у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не сформульовано сталого й загальновизнаного визначення державного управління. Вважаємо за доцільне розглянути поняття “державне управління”, що наведено в Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженій Указом Президента України № 810 від 22 липня 1998 р. “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні”, відповідно до якої державне управління — це вид діяльності держави, що полягає в здійсненні нею управлінського, тобто організуючого, впливу на ті сфери й галузі суспільного життя, які потребують певного втручання держави шляхом використання повноважень виконавчої влади [2].

Аналіз специфічних аспектів управління в багатьох галузях наукових знань дозволяє дійти висновку, що управління є насамперед певним видом людської діяльності, яка здійснюється з певною метою.

Основні засади державного управління інтелектуальною власністю визначаються Конституцією України [3]. Держава забезпечує вільний і всебічний розви-

ток особистості (ст. 23). Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання (ст. 35). Конституція України надає кожному, хто проживає в її межах, право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Держава також гарантує кожному свободу літературної, художньої, наукової й технічної творчості, захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Ніхто не може їх використовувати або розповсюджувати без згоди особи, що має право на зазначені результати, за винятками, встановленими законом. Держава всіляко сприяє розвитку науки та будь-якій іншій інтелектуальній діяльності. Відповідно до Конституції України Верховна Рада України затверджує програми науково-технічного розвитку в державі; Кабінет Міністрів України розробляє та здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; Президент України визначає найбільш оптимальну структуру державного управління, у тому числі й інтелектуальною діяльністю.

Головними завданнями державного управління у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) є такі:

- гармонізація національного законодавства з нормами міжнародних договорів, учасницею яких є Україна;
- нормативно-правове забезпечення вдосконалення процедури набуття, використання та захисту прав на ОІВ з урахуванням досвіду функціонування національної системи правової охорони інтелектуальної власності;
- формування та забезпечення реалізації єдиної політики щодо припинення та недопущення порушення прав на ОІВ;
- удосконалення інфраструктури національної системи правової охорони інтелектуальної власності;
- прийняття організаційно-управлінських і правових заходів щодо детінізації економічних відносин у сфері обороту ОІВ;
- створення умов щодо комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності, залучення їх до господарського обігу; стимулювання інноваційної діяльності;
- оптимізація реєстраційно-дозвільних процедур;
- удосконалення порядку формування патентно-інформаційних ресурсів України;
- подальше приєднання до міжнародних угод, співробітництво з міжнародними організаціями з питань інтелектуальної власності.

Специфіка дослідження організаційно-правових основ детінізації відносин у сфері обороту ОІВ визначається комплексністю заходів, спрямованих на детінізацію економіки в цілому й обороту ОІВ зокрема і передбачає розгляд і аналіз діяльності не тільки управлінських органів, котрі безпосередньо реалізують політику держави в цій галузі, але й органів, котрі відповідають за ефективну охорону ОІВ, без якої найпрогресивніші правові норми, що регулюють оборот ОІВ, будуть недієвими.

Комплекс заходів, спрямований на детінізацію економічних відносин у сфері обороту ОІВ, не тільки органічно пов'язується з системою організаційно-правового стимулювання розвитку та захисту інтелектуальної власності в Україні, державною програмою детінізації економіки, а й базується на основних положеннях і вимогах Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої указом Президента України № 810 від 22 липня 1998 р.

Проведення адміністративної реформи в Україні є одним з основних напрямків організаційно-управлінського і правового забезпечення реформування суспільно-економічних відносин. За своєю суттю адміністративна реформа є комплексом узгоджених між собою організаційних, управлінських і правових заходів, спрямованих на вдосконалення рівня керування життєво важливими процесами в державі

та суспільстві, підвищення спроможності державного апарату забезпечити повноцінне становлення, функціонування і розвиток держави.

Зміст адміністративної реформи полягає, з одного боку, в комплексній перебудові існуючої в Україні системи державного управління всіма сферами суспільного життя. З другого, — у розбудові деяких інститутів державного управління, яких Україна як суверенна держава ще не створила. Метою адміністративної реформи є поетапне створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії, дозволить їй стати впливовим чинником у світі та Європі, а також формування системи державного управління, яка стане близькою до потреб і запитів людей.

У Загальних засадах Концепції безпосередньо зазначено, що “існуюча структура уряду України є однією із перепон на шляху до економічного зростання. Міністерства не змогли виробити і реалізувати ефективну політику, щоб зменшити масштаби тіньової економіки... Державна служба є неефективною, бо вона ще не повністю трансформована в інституцію, що забезпечує реалізацію державної політики”. Тому “держава цілеспрямовано мінімізує своє втручання в життєзабезпечення громадян і бере на себе лише ті послуги, які в певний період розвитку суспільства в змозі гарантувати і які неможливо знайти на ринку послуг. Вона постійно прагне дерегулювання, тобто передачі своїх функцій механізмам ринкової саморегуляції і недержавним інституціям”.

Досягти втілення в життя організаційно-правової інфраструктури детінізації відносин у сфері обороту ОІВ, на наш погляд, можна за умови реалізації таких складових предмета вищезазначеної концепції:

- оптимізації втручання держави в управління оборотом ОІВ;
- наближення органів державного управління до населення — “споживача управлінських послуг” — як за рахунок передачі місцевим органам управління прибуткових їм управлінських чи регулятивних функцій, так і за рахунок усунення зайвих структур, що перетворюють інколи управлінські функції в джерело корупційних чи комерційних доходів;
- залучення до управління, і в першу чергу — до здійснення контрольної діяльності, громадських організацій, що приведе до прозорості й підзвітності прийняття управлінських рішень;
- забезпечення суб'єктів державного та громадського контролю необхідними контрольними-аналітичними системами, відповідними інформаційними базами даних, що сприятиме прийняттю об'єктивних рішень.

Необхідно відзначити, що аналіз організаційних перетворень свідчить: з перших кроків адміністративного реформування було реорганізовано: Міністерство України у справах науки та технологій, Державне патентне відомство, Державне агентство України з авторських та суміжних прав — у Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності (який мав статус центрального органу виконавчої влади та необмірковано велику кількість покладених на нього завдань) і Міністерство освіти України, які, не проіснувавши й півроку, були знову реорганізовані — у Міністерство освіти і науки України та підпорядковані йому органи: Державний департамент інтелектуальної власності України, державне підприємство “Український інститут промислової власності”, державне підприємство “Українське агентство з авторських та суміжних прав”.

Ще на початку реформування системи управління інтелектуальною власністю (1999 рік) деякі спеціалісти зазначали, що головним її недоліком на той час була відсутність “державного органу, який би з єдиних позицій і комплексно реалізував державну політику у сфері інтелектуальної власності. Особливо це стосується вирішення питань, пов'язаних з введенням інтелектуальної власності до господарського обігу, через яке здійснюється економічна віддача від інтелектуальної

власності — прибуток або інша користь, тобто те головне, заради чого, в основному, створюються об'єкти інтелектуальної власності” [4, 6]. Однак очікуваного результату створення Державного комітету з питань науки та інтелектуальної власності не дало.

У ході проведення адміністративної реформи система державного управління у сфері інтелектуальної власності зазнала низки організаційних перетворень, які, на нашу думку, не можна охарактеризувати як логічні та послідовні. Її основні етапи демонструють, що структурна реорганізація проводилася без попереднього визначення реальної необхідності та напрямів зміни функцій, компетенції або методів діяльності відповідних структур [5, 119–124].

Література

1. *Державне управління: теорія і практика / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.*
2. *Указ Президента України № 810 від 22 липня 1998 р. “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні” // Голос України. — 1998. — № 142. — 148 с.*
3. *Конституція України — К.: Вид. Ін-ту законодавства Верховної Ради України, 1996. — 56 с.*
4. *Савченко О. Роль держави в регулюванні діяльності у сфері інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. — 1999. — № 9. — 180 с.*
5. *Дригваль Н. П. Оптимізація державного управління інтелектуальною власністю у світлі основних положень концепції адміністративної реформи України // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України. — Луганськ, 2003. — № 4 — 224 с.*

О. О. Тарасова

Одесский государственный университет внутренних дел,
кафедра управления и информационно-технического обеспечения ОВД,
Успенская, 1, Одесса, 65014, Украина

АДМИНИСТРАТИВНАЯ РЕФОРМА В СИСТЕМЕ ДЕТЕНИЗАЦИИ ОБОРОТА ОБЪЕКТОВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрено административное реформирование государственного управления интеллектуальной собственностью, приведены определения административной реформы и государственного управления. сформулированы задачи государственного управления отношений в сфере интеллектуальной собственности и проанализированы организационные преобразования, связанные с административной реформой.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, государственное управление, административная реформа, детенизация объектов интеллектуальной собственности.